

110 . Iași | Comuna: Municipiul Iași | Județ: Iași | Punct: Situl Centrul istoric – Curtea Domnească Iași – Casa Ghica-Daniel/Hotel Petersburg | Anul: 2022

Anul: 2022

Cod RAN: 95079.04

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Epoca medievală mijlocie, Epoca medievală târzie, Perioada modernă

Tipuri sit: locuire, obiect izolat

Autori: George Aurelian Bilavski, Dan Aparaschivei, Elena Cristina Cordoș, Cătălin Hriban, Marian Adrian Lie, Ludmila Pîrnău-Bacumenco, Andrei Baltag, Daniel Malaxa

Instituții: Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași, Institutul de Arheologie Iași

Nr. autorizatie: 232

Data autorizatiei: 2021-04-26

Raport de cercetare arheologică de la Municipiul Iași, jud. Iași Situl Centrul istoric – Curtea Domnească Iași, Punct: Situl Centrul istoric – Curtea Domnească Iași – Casa Ghica-Daniel/Hotel Petersburg

Raport

Terenul supus cercetărilor arheologice preventive se află pe terasa superioară a Bahluului, chiar în fața fostelor Curți Domnești și a Palatului Administrativ de la Iași, de unde târgul medieval și s-a dezvoltat pe cele două axe fundamentale.

În documentele cartografice din secolele XVIII-XIX sunt indicate în capătul bulevardului „Ștefan cel Mare” (chiar în fața Palatului Administrativ din Iași, Palatul Culturii de astăzi), corpurile de clădiri Ghica/Daniel/Hotel St. Petersburg (Pl. I). Istoricii au stabilit că în primăvara anului 1848, firma „St. Petersburg” se instalase în casele bancherului Michael Daniel din apropierea Palatului Administrativ[1]. Casa din Ulița Mare, de pe locul aflat astăzi în fața Palatului Culturii, fuseseră construite de boierul Grigore Ghica (marele logofăt Grigore Ghica de la Herta, întemeietorul ramurii Ghica-Budești, care era căsătorit cu Caterina Cantacuzino-Pășcanu). La 1847, fiul acestuia, vornicul Vasile Ghica, le-a vândut bancherului Strul Heim Daniel, care le-a închiriat, din anul următor, Hotelului Petersburg[2].

Cercetările arheologice preventive sau de salvare, derulate începând cu anii '50 ai secolului trecut în jurul acestei locații au dovedit o locuire continuă încă din perioada culturii Cucuteni. Principalele categorii de artefacte descoperite în acest areal sunt: materialul ceramic abundent, autohton (secolele XIV, XV-XVI, XVII, XVIII-XIX), dar și importuri (ceramică otomană, orientală, chinezească și de factură vest-europeană; secolele XVI, XVII, XVIII și XIX), sticlă, obiecte din fier și monede cu emitenți locali și străini (Regatul Ungariei, al Poloniei, Sfântul Imperiu Romano-German etc.). Alături de materialul arheologic menționăm complexele de locuire civile, administrative, laice, religioase și princiare din perioadele menționate (a se vedea cercetările arheologilor N. Pușcașu, V. Pușcașu, Al. Andronic, Eug. Neamțu, St. Cheptea, C. Asăvoaie, R. Popovici, C. Hriban, B. Apăvăloaie, G. Bilavski etc.).

Se știa că pe terenul supus investigațiilor arheologice preventive se aflau fundațiile din piatră ale caselor Ghica-Daniel și ale Hotelului Petersburg. De asemenea, ne așteptam ca în această zonă să apară vestigii arheologice importante pentru istoria orașului Iași.

Astfel, perimetrul avut în vedere a fost cercetat exhaustiv prin deschiderea a 12 unități de cercetare arheologică, denumite Cas. 1-12, între ele păstrându-se martori stratigrafici (de 1,0 m – martorii dintre casele de pe linia nordică și sudică a sitului; de 1,50 m – martorul magistral de 66 m, care împarte situl în două zone distincte după cum se va vedea mai departe), o parte dintre ei fiind demontați la epuizarea cercetărilor arheologice și la finalizarea documentării în casele respective. Dimensiunile unităților de cercetare arheologică sunt următoarele: Cas. 1 – 5 x 8,5 m; Cas. 2-8 – 7 x 10 m; Cas. 9 a avut inițial 5 x 7 m;

Cas. 10 a avut inițial 8 x 15; Cas. 11 a avut inițial 8 x 14 m. După înregistrarea celor două stratigrafii generale au fost desființați martorii dintre Cas. 9 și 10, respectiv, dintre Cas. 10 și 11 și s-a extins perimetrul cercetărilor pentru a acoperi întreaga suprafață contractată; Cas. 12 are 14 x 15 m și a fost săpată în marginea terasei, spre lunca Bahluiului, zonă care a fost extinsă prin depuneri succesive de umpluturi, astfel încât, săpătura noastră a ajuns la circa -6,20 m într-un strat de sol gri închis, foarte umed (caseta s-a umplut imediat cu apă, care provine din acumulările subterane din spatele zidului de susținere a pantei) (Pl. II-III).

Prezentarea principalelor descoperiri

Cele mai importante complexe arheologice:

Cas. 1. cu dimensiunile de 5 x 8,5 m (PL. III). Intervențiile utilitare din perioada contemporană au afectat partea superioară a unor ziduri clădite din blochete din piatră de calcar. Pe toată lungimea casetei (pe axa E-V), în zona mediană a acesteia au fost surprinse zidurile capătului estic al corpului nordic al Hotelului Petersburg, dar și elemente din structura de rezistență a fundațiilor corpului principal al hotelului (fosta casă Ghica). Lățimea acestor fundații varia între 0,75 și 1,25 m. Talpa de fundare a acestora a fost interceptată la -2,35 m, în timp ce fața superioară a fost identificată imediat sub stratul vegetal. Zidurile de fundație ale hotelului suprapun și distrug o pivniță, care a funcționat cel mai probabil în veacul al XVIII-lea. Acest rest de beci are bolțile prăbușite, la fel și cea mai mare parte a pereților laterali. Grosimea zidurilor era de circa 0,75-0,82 m. Adâncimea de interceptare a resturilor bolților (a coronamentului și a unor părți din extradusul beciului) este de -1,75 m, în timp ce podeaua pivniței a fost surprinsă la -3,86 m. Din umplutura pivniței a fost extras material ceramic, din sticlă, din fier și osteologic specific secolelor XVII și XVIII-XIX.

Cas. 2, cu dimensiunile de 7 x 10 m. Imediat sub stratul vegetal au fost dezvelite zidurile de fundație ale Hotelului Petersburg, dar și rămășițele din subsol ale zidului de incintă care împrejmuia complexul Trei Ierarhi (PL. III). Structura din piatră a fost consolidată prin montarea unor grinzi din stejar, de formă rectangulară în secțiune (dimensiuni de 0,10 x 0,12 m), prin intermediul unor canale realizate în zidărie (zidărie cu tiranți). Zidul a fost surprins pe o lungime totală de circa 23 m (cas. 2, 3 și 4, apoi intră în malul nordic al casetei 4 și continuă cel mai probabil în subteranul proprietății Școlii Primare „Gh. Asachi”), are orientarea E-V, având adosat zidul fundației corpului nordic al hotelului de pe latura sa nordică.

La sud de fundația de pe latura nordică a fost descoperit un complex de locuire care poate reprezenta și subsolul unei locuințe supraterane și care conținea un bogat material arheologic (Pl. IV). Latura estică a casei a fost suprapusă și distrusă parțial de săparea șanțului pentru ridicarea fundațiilor hotelului. În jumătatea inferioară a gropii locuinței, între -0,90/1,10 și -2,35 m, a fost surprins un strat consistent de bulgări de chirpici arși de culoare roșietică provenind de la lipiturile pereților casei, de pe structurile din lemn ale acesteia, alături de fragmente de bârne și scânduri din lemn de stejar carbonizate. Mulți astfel de bulgări de chirpici poartă amprentele grinzilor, a bârnelor, a parilor sau a nuielilor pe care au fost aplicați. Pe podeaua locuinței au fost depistate urme de la scândurile și grinziile carbonizate ale tălpilor și podelelor acestui complex. La circa 1,80 m față de malul sudic al casetei, pe latura vestică, a fost surprins și gârliciul de acces în locuință (sau subsolul unui complex de locuire suprateran). La circa 0,85 m spre nord de intrare a fost cercetată o anexă a acestei amenajări construită tot din bârne și scânduri din lemn (Pl. IV). Gârliciul a fost placat cu dulapi (scânduri groase) de stejar. Anexa a fost construită pe o structură din bârne, cu pereți din scânduri, pe laturile de est, sud și nord conservându-se tălpile din lemn ale acesteia (bârne de circa 0,16-0,18 m grosime, lățime = 0,18-0,22 m, lungimi de circa 1,25-1,45 m). Dimensiuni complex: 2,05 m / 4,4 m x aprox. 5,20 m. În umplutura cu dărâmătură cu lipituri din lut ars dar și de pe podeaua complexului au fost depistate numeroase artefacte deosebit de variate și valoroase cum ar fi: un ducat venețian din aur datat la începutul secolului al XV-lea (descoperit pe podeaua locuinței), un tezaur de monede genovezo-tătare din argint, datând din secolul al XV-lea (aproape 130 de piese emise de Hanatul Crimeii, Cetatea Albă și colonia genoveză Tana, dintr-un vâscior din lut-puşculiță de culoare cenușiu închisă, ascunsă între cele două grinzi ale podelei din lemn ale casei și ale anexei acesteia), alți cinci groși și dublu/groși de la Iliaș/Alexandru cel Bun și de la Ștefan cel Mare, denari ungurești din secolele XV-XVI, iar în partea de sus, doi aspri turcești din secolul al XVII-lea; ceramică roșietică nesmălțuită datând în secolele XIV-XV și XVI (oale cu toartă, căni înalte cu gură trilobată și toartă de susținere, opaițe, pușculițe, căni de băut etc.), ceramică neagră și cenușiu-închis cu decor incizat cu linii drepte și vâlurite, cu buzele decorate cu creștături oblice sau decor

spiralat, câteva fragmente de cahlă cu picior de montare și capace decorative de sobă; fragmente ale unor obiecte din bronz (verigi, un inel, câteva plăcuțe, o cruce) și fier (o sapă, un lacăt, piroane, cuie, o balama, alte mici fragmente de la diverse obiecte sau unelte); oase de animale. Locuința poate fi datată pe baza materialului numismatic la sfârșitul secolului al XV-lea – începutul veacului următor.

Cas. 3., cu dimensiunile de 7 x 10 m (Pl. III). La sud de zidul fundației hotelului a fost cercetată o suprafață de circa 12 m.p. (Cx. 85), în care a fost depistată o îngrămadire de chirpici arși de culoare roșietică conținând și numeroase fragmente ceramice datând din orizontul B al culturii Cucuteni, precum și o cantitate apreciabilă de oase, provenind de la mamifere domestice și sălbatice. Cel mai probabil este vorba de un complex distrus încă din vechime datând din perioada culturii Cucuteni. Între zidul canalizării interioare a hotelului și fundațiile hotelului a fost surprins un strat consistent de pământ maroniu amestecat cu dărâmatură de bulgări din lut ars de culoare roșietică și intruziuni de cărbune din lemn ars. Acest strat de circa 1,55 m grosime suprapunea o groapă de formă rectangulară, având colțurile rotunjite (Cx. 102). Groapa, de formă dreptunghiulară, a fost umplută cu pământ negricios, care conținea mult cărbune în compoziție și cenușă. Din umplutura ei au fost extrase cahle cu picior de montare, cahle semi-tubulare și cahle-oală sub formă de bulbi, cu vârf țuguat (material ceramic specific secolului al XV-lea).

Cas. 4, cu dimensiunile de 7 x 10 m (Pl. III). Fundațiile de compartimentare interioară suprapun și distrug două complexe de locuire și o groapă din cultura Cucuteni (cu fragmente osteologice de natură animală depuse intenționat – coarne de bovid, o mandibulă, oasele membrelor posterioare cu tot cu copită și alte oase; și pe fundul gropii un castron poziționat cu gura în jos, precum și multe alte fragmente specifice aceluiași orizont cultural). Astfel, chiar din martorul vestic al Cas. 4 a fost identificată groapa unei posibile locuințe medievale (Cx. 60), de formă dreptunghiulară. Din umplutura ei a fost recuperat material ceramic datând din faza B a culturii Cucuteni, dar și artefacte specifice culturilor Sântana de Mureș-Cerneahov, din evul mediu și perioada pre-modernă (secolele XV-XVI, XVII și XVIII-XIX). Laturile au fost placate cu scânduri din lemn de esență moale (brad, molid sau pin), care au ars și a căror amprente se mai păstrează pe rămășițele pereților locuinței. Pe latura estică au fost cercetate și două gropi de par, una dintre ele mai conservând fragmente de lemn carbonizat de la stâlpul de susținere a etajului sau a acoperișului. Dimensiunile acestui complex sunt 4,80 x 5,0 m. Spre vest (chiar lângă profilul vestic al Cas. 4 suprapune și distruge partea superioară a unei gropi din cultura Cucuteni B (Cx. 97), iar spre est, complexul suprapune și distruge partea superioară a unei alte locuințe medievale (Cx. 103). În partea inferioară a complexului au fost descoperite fragmente ceramice specifice culturii Cucuteni B, fiind antrenate cel mai probabil din complexul suprapus de Cx. 60, fiind amestecat cu părți ale unor recipiente din secolele XV-XVI și XVII (oale cu toartă din pastă albă denumită pseudo-caolin cu smalt verzui, farfurii, străchini, sfeșnice smălțuite cu smalt verde și galben-maroniu), cu bucăți de cahle cu fața traforată având reprezentări de lujeri și crini, fragmente ale unor obiecte din fier (potcoave, piroane, balamale, încuietori, un lacăt etc.), oase de animale sticlă de la geamuri și recipiente din sticlă. Acest complex se poate data pe baza stratigrafiei și a materialului arheologic (în special, a monedelor) în secolele XVII-XVIII. Cx. 60 distruge partea superioară a unei gropi (Cx. 97) de formă ovală cu marginile ușor neregulate, cu funcționalitate incertă, umplută cu pământ cenușiu închis, din care au fost prelevate fragmente ceramice tipice pentru orizontul cultural B al culturii Cucuteni.

Cas. 9, inițial avea dimensiunile de 5 x 7 m (Pl. III). După extinderea spre est și sud a casetei 9 s-a obținut o suprafață de cercetare de circa 80 m.p. Cel mai interesant complex este Cx. 73 (o posibilă locuință medievală). În grund se prezenta sub forma unei suprafețe de formă dreptunghiulară, destul de bine evidențiată. Pe podeaua locuinței (care cunoaște cel puțin două faze de funcționare) a fost surprins un strat consistent de dărâmatură cu mulți bulgări de lut ars de culoare roșietică și părți carbonizate ale unor scânduri/bârne. Din umplutura ei a fost recuperat material ceramic datând din faza B a culturii Cucuteni, dar și artefacte specifice culturilor Sântana de Mureș-Cerneahov, din evul mediu (secolele XI-XIII, XIV, XV-XVI, XVII). În colțul de sud-est al locuinței (chiar la îmbinarea celor doi pereți) a fost descoperit un vas ceramic de tip oală fără toartă de culoare neagră (sec. XVII), depus cu gura în jos. Pe latura estică au fost cercetate și două posibile gropi de par, una dintre ele mai conservând fragmente de lemn carbonizat de la stâlpul de susținere a etajului sau a acoperișului. Spre vest, molozul pereților și podeaua s-a lăsat într-o groapă (Cx. 75) care, ori a fost săpată anterior sau a funcționat în aceeași perioadă cu Cx.73 (posibil să fie beciul acestei locuințe). Dimensiunile aproximative ale locuinței în faza sa inițială sunt de 3,80 x 4,20 m,

acest complex fiind interceptat între -0,50 și -1,45/1,55 m.

Cas. 11, inițial, avea dimensiunile de 8,0 x 14,0 m (Pl. III). După finalizarea cercetărilor în Cas. 11, această unitate de cercetare s-a extins spre sud cu încă o suprafață cu laturile de 10,5 x 14,0 m. Cel mai interesant complex este nr. 166, reprezentând groapa unei locuințe medievale de formă dreptunghiulară. Complexul era umplut cu pământ afânat de culoare gri deschis amestecat cu lentile de lut galben, cu cărbune din lemn ars (provenit de la scândurile podului locuinței precum și de la stâlpii de susținere a acoperișului și a pereților casei), precum și cu lipituri de lut ars de culoare roșietică. Pe latura estică au fost surprinse două gropi de par, de la stâlpii de susținere a acoperișului, pe latura nordică alte două, iar pe latura sudică încă două gropi. Dimensiuni locuință: 1,70 (latura vestică)/3,0 (latura estică) x 6,40 m. Din umplutura locuinței și de pe podeaua acesteia au fost recuperate părți ale unor recipiente din secolele XV-XVI (multă ceramică neagră și cenușie provenind de la oale cu toartă, farfurii, străchini, căni de băut, cahle cu fața traforată având reprezentări de lujeri și crini), fragmente ale unor obiecte din fier, precum și o cantitate impresionantă de oase de păsări și animale.

Considerații preliminare asupra materialului numismatic

Cu prilejul cercetărilor arheologice preventive desfășurate în zona Palat 4 – Anastasie Panu (Hotel Petersburg), au fost descoperite un număr de aproximativ 170 de monede medievale și moderne.

Cea mai timpurie piesă este o emisiune de tip venețian având numele dogelui Antonio Venier (1382-1400) (Pl. IV). De asemenea, secolul al XV-lea este cel mai bine reprezentat de monedele emise în cadrul Principatului Moldovei, în timpul lui Alexandru cel Bun și din vremea lui Ștefan cel Mare. Monedele Hoardei de Aur ocupă un loc aparte în cadrul materialului numismatic prelucrat (peste 130 de piese).

În concluzie a fost cercetată arheologic o suprafață de circa 2710 m.p., în interiorul căreia au fost identificate și investigate 199 de complexe și contexte arheologice, datate în Eneolitic, Evul Mediu și epoca modernă. Clădirea de pe latura nordică a complexului Hotel Petersburg măsoară circa 10,50/11,0 m x 68,0 m. Sub această clădire au fost descoperite și cercetate două canalizări din piatră, care deversau conținuturile într-o canalizare magistrală din piatră (Cx. 81), cu o lungime păstrată de 48,60 m. În timpul cercetărilor arheologice au fost identificate nu mai puțin de 14 complexe de locuire (Cx. 60, 63, 73/87, 77, 79, 90, 94/96/108, 103, 104, 128, 147, 150, 166 și 180). Dintre acestea, complexe 60, 63, 73/87, 77, 79, 94/96/108 și 166 pot fi datate în secolele XV-XVI și XVII. În plus, au fost cercetate un număr de cinci gropi folosite pentru stinsul varului (Cx. 98, 99, 100, 159 și 163), folosit ca material de construcție la edificarea imobilelor din secolele XVIII-XIX.

Note

- Gh. Ungureanu, Acum 120 de ani la Otelul „Petersburg” din Iași, în „Magazin istoric”, an. II, nr. 4 (53), aprilie 1968, p. 53-55; Aurel Leon, Martie 1848. Iașii în revoluție, în „Cronica”, 23 martie 1968; Constantin Botez, Adrian Pricop, Tradiții ale ospitalității românești. Prin hanurile Iașilor, Ed. Sport-Turism, București, 1989, p. 34-36.
- Gh. Sibechi, op. cit., p. 401.

Informații suplimentare online

[Raportul 6993 din cronică.cimec.ro](http://raportul6993.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
